

En vidneafhørings metodologi

Udarbejdet af studerende ved institut for psykologi, filosofi og videnskabsteori på RUC:

Hannah Lea Hesse Hoffmann, Rikke Nicoline Rye Darfelt, Andreas Aagaard Christensen, Signe Christoph Klagenberg, Allan Weirgang Larsen og Helene V. Johansen

Denne artikel handler om det danske politis metoder til afhøring af vidner. Det undersøges i artiklen, hvordan politiets metode til vidneafhøring kan forstås som kvalitativ metode betragtet, med fokus på at afdække forholdet mellem metodens praktiske udførelse og den teoretisk forforståelse¹. Der er foretaget tre afhøringer af tre forskellige vidner til den samme forbrydelse. Hver af de tre afhøringer er foretaget med en forskellig metodisk og teoretisk tilgang til afhøringen. Den ene afhøring er foretaget af en rutineret politibetjent (fra en politikreds på Sjælland), som er uddannet i at anvende den metode, der kaldes "politiets standardafhøring". De to andre afhøringer er foretaget af specialuddannede interviewere: Den ene en betjent fra rigspolitiets rejsehold, der er uddannet til at anvende en metode ved navn "cognitive interviewing" (Fisher et al. 1997); den anden en forsker fra et dansk universitet, der er uddannet til at foretage forskningsinterviews ved hjælp af "det halvstrukturerede livsverdens-interview" (Kvale, 2004). De tre afhørere har med hver deres særlige metode foretaget en afhøring af et vidne, med henblik på at opklare en bevidnet forbrydelse. Denne artikel giver på baggrund af en analyse af de tre afhøringer et billede af, hvordan politiets standardafhøring, som er den traditionelle metode, der anvendes inden for politiet, kan forstås, problematiseres og diskuteres i forhold til de to andre (mere utraditionelle) afhøringsmetoder. Artiklen er baseret på bachelorprojektet: Afhøringen – en samtale med konsekvenser?, skrevet på overbygningsfaget Psykologi (modul 2) i 2005 på Roskilde Universitetscenter.

I Danmark benytter politiet sig af en afhøringsmetode, som kaldes "politiets standardafhøring" (Kepinska, 2002). Politiets afhøringsmetode er aldrig blevet gjort til genstand for en indgående videnskabelig undersøgelse og er formelt set ikke designet på baggrund af nogle videnskabelige overvejelser (Gammeltoft-Hansen, 1987). Videnskabeligt og teoretisk orienteret grunduddannelse af det danske politi finder sted på politiskolen i Brøndbyøster, men her har afhøringen traditionelt set været lavt prioriteret. Undervisning i afhøringsmetode har derfor været henlagt til de lokale politistationer, hvor undervisningen i metode er foregået *praktisk* i langt højere grad end teoretisk. Igennem årtier er afhøringsmetoden således blevet udviklet og reproduceret inden for politiet som en praktisk, mesterlært kvalifikation. Metoden er konstitueret omkring de normativer i Retsplejeloven, der regulerer Politiets arbejde og definerer formålet med afhøringer, og unge politifolk har tillært sig metoden igennem sidemandsoplæring og jobrotation med mere erfarne kolleger.

¹ Med vidneafhøring menes den særlige form for interview, der anvendes inden for retsvæsenet, når øjenvidner til kriminelle forhold skal afhøres af politiet som led i efterforskningen af strafferetlige sager.

Inden for de seneste år er der imidlertid sket en eksplosiv udvikling i interessen for at arbejde mere videnskabeligt og mindre håndværksmæssigt med design af afhøringsmetoder. Til trods for at videnskabeligt funderede uddannelsesprogrammer i metode stadig kun er i idéfasen, er der en stigende bevidsthed i feltet om, at der kan opnås forbedrede faglige resultater ved at inddrage psykologisk viden som værktøj i designet af afhøringsmetoder. Man har i denne henseende været kraftigt inspireret af udviklingen i USA, Norge, England og Sverige, hvor politiet i flere år har beskæftiget sig med at indføre en egentlig uddannelse i den metode, der kaldes *the cognitive interview* – en metode, der er designet på baggrund af den kognitive psykologis indsigt i, hvordan den menneskelige hukommelse virker (Fisher et al., 1997).

Det er bemærkelsesværdigt, at psykologisk og anden viden om menneskets psykiske og sociale liv ikke anvendes i højere grad, end det er tilfældet inden for det danske retsvæsen. Med vores projekt har vi derfor ønsket at medvirke til en bedre forståelse for, hvad der i praksis foregår under en traditionel standardafhøring, og hvordan denne praksis kan problematiseres. Ved at foretage og analysere de tre omtalte afhøringer har vi forsøgt at opstille et grundlag for en konstruktiv sammenligning mellem standardafhøringen og de to andre interviewmetoder – hhv. det kognitive interview og det halvstrukturerede livsverdensinterview. Vi har i vores projekt forsøgt at belyse og diskutere følgende to spørgsmål:

1. *Hvordan virker Politiets standardafhøring, det kognitive interview og det halvstrukturerede livsverdensinterview i praksis, når de tre nævnte metoder anvendes som redskab for Politiets efterforskning i en situation, der ligner det danske politis daglige arbejde?*
2. *Hvordan kan Politiets standardafhøring – både som teori og praksis betragtet – belyses og diskuteres på baggrund af viden om, hvordan det kognitive interview og det halvstrukturerede livsverdensinterview forekommer i praksis i en situation, der ligner det danske politis daglige arbejde?*

Det er væsentligt at have for øje, at artiklen ikke beskæftiger sig med at generalisere den fundne kvalitative viden om de tre undersøgte afhøringsmetoder. Artiklen giver, på baggrund af en analyse af den indsamlede empiri, et kvalitativt billede af, hvordan de tre foretagne afhøringer konkret kan sammenlignes. På den baggrund lader vi det være op til læseren at anvende de fundne – kvalitative – resultater som inspiration for fremtidige kvantificerende eller uddybende kvalitative undersøgelser.

Indsamling af det empiriske materiale

Det empiriske materiale består som nævnt af tre afhøringer, der er udført ved hjælp af forskellige kvalitative interviewmetoder. Det var oprindeligt vores mening at forsøge at få direkte adgang til politiets metodiske praksis ved at deltage i virkelige vidneafhøringer. Imidlertid erfarede vi hurtigt, at det er forbundet med uoverkommelige og meget tidskrævende bureaukratiske øvelser at få tilladelse til at deltage i politiets arbejde. Vi valgte i stedet at *iscenesætte* tre vidneafhøringer. Vi tog udgangspunkt i en undersøgelse af, hvordan politiet arbejder med afhøringer til dagligt, herunder med hvilket formål og under hvilke rammer (af lovgivningsmæssig, uddannelsesmæssig og økonomisk karakter) politiet udfører deres arbej-

de². På denne baggrund opstillede vi en eksperimentel situation, der så godt som muligt svarede til de rammer, som politiet arbejder under, og skabte derved tilnærmelsesvist realistiske forudsætninger for, at de tre afhørere kunne udføre deres arbejde.

Iscenesættelsen foregik ved, at tre forsøgspersoner (vidner) blev isoleret i tre adskilte rum og instrueret i, hvad forsøget bestod i. Herefter blev de tre vidner, stadig alene i hvert sit rum, forevist en ca. 4 minutter lang videofilm, der var filmet med håndholdt kamera, for at det skulle virke, som om det var set ud fra vidnets synsvinkel. I filmen overværer hovedpersonen (vidnet) et tyveri – en gammel mand frastjæles sine penge i en kantine fuld af studerende. Vi havde indrettet et rum til hvert vidne, hvor vi for det første introducerede vidnet til, hvad der skulle ske, og hvordan vedkommende skulle leve sig ind i det, der skete på filmen, og for det andet havde videomaskinen klar til at fremvise filmen. Umiddelbart efter fremvisningen førte vi vidnet ind i et tilstødende lokale, hvor afhøreren ventede. Vi kontrollerede kort, at båndoptageren kørte og forlod lokalet. Ligesom vidnet blev introduceret til det, der skulle foregå, blev også afhøreren introduceret til, hvad der skulle ske, inden afhøringen gik i gang, således at afhøreren ligesom vidnet var klar over iscenesættelsens rammer og således bedre kunne leve sig ind i situationen. Efter afhøringen gennemførte vi en evaluering med henholdsvis vidnet og afhøreren, både for at runde forsøget af på en god måde, men også for at få en umiddelbar tilkendegivelse af, hvordan de havde oplevet det³. På denne måde fik vi optaget tre afhøringer, der efterfølgende blev transskriberet. Dette materiale ligger til grund for projektets analyse.

Metodiske problemer

Når vi ser tilbage på vort metodiske design, kan vi få øje på flere svagheder, som vi i det følgende vil præsentere og vurdere i forholdt til metodens overordnede sigte, nemlig at give os adgang til et felt vi ellers ikke på nogen måde kunne have fået adgang til at undersøge.

For det første involverede den omtalte iscenesættelse et *rollespil* – en slags fælles og bevidst leg med fiktion og virkelighed, som de seks deltagere i afhøringerne deltog i for at skabe en illusion af virkeligheden. Dette stillede krav til begge deltagere, og da samtalen i de tre afhøringer skulle omhandle en hændelse, som både afhøreren og vidnet var bevidste om kun var en filmisk fiktion, fik samtalen som helhed et legende præg. Rollespillet var en præmis for samtalen i de tre afhøringer, og rollespillets indforståethed satte grænser for afhørernes og vidnernes muligheder for at agere over for hinanden.

Et andet problematisk forhold var, at vidnerne på forhånd var bevidste om indholdet af den undersøgelse, de skulle deltage i. Dette syntes at skærpe deres opmærksomhed, idet de forventede efterfølgende at skulle gengive det oplevede til en afhører.

Til slut skal det bemærkes, at vi i vores forsøg på at opstille ens forhold ved de tre afhøringer – eksempelvis ved at fremvise en video af en forbrydelse i stedet for at udspille en forbrydelse for vidnerne hver for sig – på en uventet måde fik bidraget til at skabe en distance mellem den virkelighed, vi har iscenesat og den virkelige verden. Idet vi valgte at fremstille hændelserne for vidnerne ved hjælp af video, opstod der nemlig et problem for afhørernes

² Denne undersøgelse bestod dels af en studie af de love, der regulerer området, og dels af en række interviews med informanter med erfarne betjente ansat ved politiskolen i Brøndbyøster.

³ Hvorunder de to politifolk, der foretog to af afhøringerne, bekræftede, at der var tale om en afhørings-situation, der lignede virkeligheden.

muligheder i afhøringsituationen. Da hændelsen opleves af vidnerne gennem et videoklip, begrænses afhørernes muligheder for at spørge ind til alle sanseindtryk. Inden for vores eksperiment bliver det herved uheldigvis uden betydning, at afhøreren spørger ind til andre sanser end høresansen og synssansen, da disse udelukkende figurerer uden for den iscenesatte afhørings rammer, og dermed ikke kan bidrage til en større forståelse af hændelsen. Skulle afhøreren til trods for dette vælge at spørge ind til de sanseoplevelser, vidnet har erfaret i forrevisningsrummet, ville dette brud få konsekvenser for iscenesættelsen af afhøringen, da denne herved mister ligheden med en reel afhøringsituation.

Resultater

I projektrapporten er materialet delt op i tre blokke, hvori hver enkelt blok indeholder en tematisk opdelt beskrivelse af de væsentligste aspekter ved afhøringen, den teoretiske baggrund for den anvendte metode samt en analyse af sammenhængen mellem teori og praksis. Nedenfor følger en kortfattet redegørelse for den forståelse, vi har tilvejebragt gennem vort analysearbejde.

Første afhører – det halvstrukturerede livsverdensinterview

Til trods for, at første afhører var placeret i en ukendt kontekst, formåede afhøreren i en vis udstrækning at udfolde sin metode. Det virkede, som om afhøreren gik til sagen som politimand, selv om hensigten var, at afhøreren kun direkte skulle agere sådan i tilfælde af, at vidnet skulle spørge. Dette kan skyldes, at vore introduktioner har været uklare for afhøreren, men det er problematisk, at afhøreren fokuserede så meget på denne rolle, da dette til tider fremstod, som om vedkommende derved negligerede sin metodiske baggrund. Yderligere fokuserede afhøreren ikke på vidnets livsverden som forventet, således at vidnet responderede med lange nuancerede svar, der gav indblik i vidnets fortolkning af hændelsen. Dette sætter vi spørgsmålstegn ved, da det som bekendt er et kendetegn ved det halvstrukturerede livsverdensinterview, men kan skyldes, at afhøreren forsøger at leve op til, hvad afhøreren mener en vidneafhøring bør indeholde, fremfor udelukkende at udfolde sin egen metode.

Vi må dog konkludere, at afhøreren metode ellers fremstod som tilsigtet, eftersom afhøreren fik et udmærket billede af hændelsen samt væsentlige informationer for sagens opklaring. Afhøreren spurgte direkte ind til relevant information i forhold til, hvad der kunne føre til opklaring af sagen. Yderligere formåede afhøreren at opsummere og fortolke vidnets udsagn om hændelsen. Selv om dette til tider virkede ledende på vidnet, er det en del af afhøreren metode, der fungerede for afhøreren i forhold til at få be- eller afkræftet vidnets udsagn.

Afhøreren formåede sammenfattende i vid udstrækning at kombinere, omforme og anvende sin metodiske baggrund i en ny situation, der skulle afspejle en vidneafhøring. Til trods for at afhøreren metodiske baggrund ikke var rettet mod at foretage afhøringer af vidner, kan vi konkludere, at afhøringen med henblik på opklaring af sagen lykkedes. Hvis vi dog havde valgt at tage udgangspunkt i afhøreren metode, hvor formålet er at få subjektive beskrivelser af den afhørtes livsverden, måtte vi konkludere, at dette ikke kom til udtryk som forventet, men at de informationer, der kom frem, var væsentlige for sagens opklaring.

Anden afhører – Politiets standardafhøring

Denne afhører arbejder til daglig for Politiet. Dette kom til udtryk i afhøringen, der bar præg af erfaring, systematik og fokus på information. Generelt fulgte afhøreren de retningslinier, Politiet arbejder ud fra. De gange afhøreren gik ud over polititeorien, medførte det ofte endnu en gennemgang af forløbet. Så selv om afhøreren tog et redskab som for eksempel skitsering i form af en tegning i brug, kan vi konkludere, at det fungerede efter hensigten og medførte en yderligere forståelse de to parter imellem. Yderligere var afhøreren konsekvent fokuseret på at få brugbare og verificerbare facts af vidnet. Dette skete hovedsageligt ved brug af henholdsvis snævre og brede/åbne spørgsmål, men afhøreren gjorde et par gange også brug af de ledende spørgsmål, hvilket ellers ifølge metoden ikke bør forekomme, da dette ifølge politiets metode er at manipulere med og lægge ord i munden på vidnet. På baggrund af dette kunne vi dog konkludere, at afhøreren formåede at få udtømt vidnet for, hvad afhøreren mente, var relevant information til opklaringen af sagen. Derudover formåede afhøreren at fastholde både sig selv og vidnet i rollerne.

Tredje afhører – det kognitive interview

Den kognitive metode frembringer i praksis længere, men også mere subjektive beskrivelser. Dog kan der forekomme flere ukorrekte informationer, men der kommer langt flere informationer frem, som kan give afhøreren en bedre helhedsoplevelse af hændelsesforløbet. I relation til opklaring af sagen var vores eksperiment muligvis et for simpelt tyveri til, at den kognitive metode kan mere, end hvad nødvendigt er, hvorfor den også ville egne sig glimrende til sager af en anden og måske større mere traumatisk karakter, hvor denne fordelagtigt kunne afdække flere følelsesmæssige og/eller sanselige erindringer.

Afhøreren forholdt sig forholdsvis stringent til sin metodiske baggrund, men ligesom det var tilfældet med de to forrige afhørere, tog tredje afhører også andre redskaber i brug, end der er foreskrevet i metoden. Blandt andet bad afhøreren vidnet *forestille* sig at tegne en skitse af hændelsen. Udover at dette ikke er en del af metoden, og at vidnet og afhøreren mentalt forestillede sig tegningen, kan vi konkludere, at det virkede efter hensigten, gav afhøreren et større overblik og derved fungerede i praksis. Til trods for, at vores introduktion til afhøreren om at leve sig ind i rollen som politimand, virkede det på nogle punkter, som om afhøreren var meget afslappet. Dette kan blandt andet have med sagens karakter at gøre, da afhøreren er fra Rigspolitiets Rejsehold og har en stor erfaring med dette, samt højst sandsynligt normalt ikke ville efterforske sager af denne simple karakter. Konkluderende kan det siges, at afhøreren formåede at tømme vidnet for relevant og nuanceret information, og dermed højst sandsynligt kunne opklare sagen, endog med meget detaljerede beskrivelser fra vidnet, i en afhøring med en respektfuld tone, hvor den kommunikative og tillidsfulde dynamik blev prioriteret.

Hverdagens samtaler

Kommunikationen i alle tre afhøringer tager udgangspunkt i den almindelige hverdagsagtige samtale, hvor god kontakt og fælles forståelse er udgangspunktet for effektiv kommunikation.

Dette sender et signal om, at man lever sig ind i det sagte og er fokuseret på at forstå den anden.

Fortolkning fylder meget i de tre afhøringer, både som et redskab til at skabe god dynamik og som et væsentligt udgangspunkt for afhøreren arbejde med at indhente informationer om forbrydelsen. Alle tre afhørere fortolker vidnernes udsagn og skaber fælles fortolkninger i samtalen, således, at den kan forløbe flydende.

Vi kunne have forventet, at en del af den intensitet og det fælles fokus, der kendetegner en god hverdagssamtale, hvor parterne fordyber sig i et emne af fælles interesse, ville blive suspenderet af det formål en afhøring har, men dette er ikke tilfældet. Tværtimod lader fælles fortolkninger og villigheden til at samarbejde til at være det bærende element i samtals dynamik.

Dette er paradoksalt, da både den kognitive afhøringsmetode og målsætningerne for Politiets standardafhøring er, at fortolkning og ledende spørgsmål på ingen måde må anvendes. I forhold til Kvaless anbefalinger benyttes disse derimod for lidt i det kvalitative interview. Disse kan anvendes til at teste pålideligheden af modpartens udsagn og dermed verificere det sagte (Kvale, 2004:157). I praksis er det imidlertid tydeligt, at ledende spørgsmål og fælles fortolkninger er selve udgangspunktet for udvekslinger af forståelse mellem vidne og afhører. Der er i praksis ingen modsætning mellem den fortolkede viden, der fremkommer i fortællingen og den objektive viden, der efterstræbes i Politiets metoder. Det lader ikke til at være muligt at opnå nogen form for viden, uden at denne viden er indskrevet i en sammenhæng, som afhøreren må fortolke og forholde til de øvrige informationer, vedkommende har indhentet. Således forringer fortolkningerne tilsyneladende ikke kvaliteten af faktuel information, som kan bidrage til sagens opklaring, men skal inddrages som et middel til at nå frem til de reelle og relevante informationer. Dette hænger meget dårligt sammen med Retsplejens idealer og idealerne for, hvordan den kognitive afhøring bør foregå.

Konklusion

Vi kan konkludere, at den metode vi har anvendt – ”iscenesættelsen”, som vi har valgt at kalde den – i store træk har virket efter hensigten. Det er naturligvis umuligt umiddelbart at vurdere, i hvor høj grad de iscenesatte afhøringer tilsvarede virkeligheden, og i hvor høj grad resultaterne af projektets undersøgelse kan relateres til en virkelighed uden for undersøgelsen selv. Men det forekommer plausibelt, at i hvert fald visse aspekter af den måde, de tre iscenesatte afhøringer er foregået på, kan relateres direkte til virkelighedens afhøringspraksis. Dels fordi de tre anvendte metoder i mange henseender kommer til udtryk i iscenesættelserne på samme måde som forudsagt teoretisk, hvilket kan betragtes som et tegn på en overensstemmelse med den virkelighed, som teorien er udviklet som beskrivelse for. Dels fordi de to politifolk, der har deltaget i de iscenesatte afhøringer, begge i efterfølgende interviews har vurderet, at ligheden med en virkelig situation var stor.

Det kan også konkluderes, at lovens fortolkning, og det formål, som loven indskrifter i politiets arbejde, sætter grænser for, hvilken teoretisk viden, og hvilke metodiske designs der kan anvendes af politiet til efterforskning af forbrydelser. Lovens normativer fungerer i praksis som en ramme, inden for hvilken politiets deskriptive arbejde kan foregå. Dette betyder eksempelvis at relativistiske og subjektivistiske forståelser af de hændelser, der efterforskes, ikke kan få betydning og agtelse – uanset deres rigtighed – med mindre de kan medvirke til at

opnå det overordnede formål, som loven udstikker: at pågribe den mistænkte. I praksis viser det sig, at de tre metoder, selv om de i de iscenesatte afhøringer tjener det samme formål – lovens – alligevel afstedkommer en fokusering på aspekter af den virkelighed, der bliver forsøgt afdækket, som den enkelte metode egner sig særligt godt til at få øje på. Det kan derfor konkluderes, at metode (og bagvedliggende teori) ikke kan betragtes som noget adskilt fra det formål, metoden tjener, men må betragtes som et perspektiv på virkeligheden, der fordrer særlige formål med undersøgelse af virkeligheden.

Det kan konkluderes, at det har mindre betydning end forventet, hvilken metode der anvendes, og hvilke teoretiske forforståelser der ligger til grund for en afhøring. Alle tre afhøringer deler en lang række fællestræk – afhørernes måde at fortolke vidnernes udsagn, forhandlingen af identiteter i samtalen, spørgeteknik og spørgestrategi er tilnærmelsesvist ens i de tre afhøringer. Det, der adskiller de tre metoder, er ikke dynamiske og konkrete metodiske forhold, men det omfang hvormed de psykologiske teorier, de tre afhøringer bygger på, bekræftes i praksis. Dette kommer mest tydeligt til udtryk i den afhøring, der er foretaget ved hjælp af den kognitive interviewmetode. Denne afhøring adskiller sig nemlig fra de to andre ved, at vidnets fortællinger indeholder flere og mere rigtige informationer end i de to andre afhøringer – præcis som forudsagt af den teori, som metoden er udviklet på baggrund af⁴. Metoden tager længere tid at udføre. De lange pauser og monologer tager tid, og samtidigt bærer de præg af, at der inddrages flere forkerte informationer. Til trods for, at vidnet kommer med lange nuancerede beskrivelser, indgår der i disse også flere fejlagtige detaljer, hvorfor det kognitive interview kan anvendes bedst i sager, hvor der er fokus på detaljerigdom og helhedsbeskrivelser, som ikke behøver at være helt så præcise. Det er tydeligt, at den mængde af information, der frembringes ved brug af det kognitive interview, i det hele taget er større end hvad der frembringes ved brug af de to andre metoder. Dette gælder altså både for mængden af korrekte og ukorrekte informationer, og dette forhold korresponderer udmærket med den teori, som metoden bygger på.

De metodiske fremgangsmåder, der medfører denne øgede kommunikationsmængde, er muligvis noget, som standardafhøringen kan tage ved lære af. Vi mener, at hvis denne psykologiske viden blev inddraget i designet af Politiets sædvanlige afhøringspraksis, ville det medføre mere nuancerede beskrivelser fra vidner. Vi forestiller os, at dette er mere væsentligt i nogle afhøringer fremfor andre - afhængig af sagens indhold og formål. Det kunne have været interessant at have set metoden anvendt i sager, hvor metoden i højere grad kunne anvende sit potentiale, eksempelvis når Politiet har at gøre med vidner, der har svært ved at erindre det skete og ikke kan huske sig tilbage, hvorved metoden syntes effektiv til at få vidnet til at genkalde sig det skete.

Med hensyn til det halvstrukturerede livsverdensinterview kan det konkluderes, at metoden med hensyn til omfang og rigtighed af informationer næsten kan måle sig med de to andre metoder. Dog kan denne afhøring ikke betragtes som den mest anvendelige. Afhøreren metodiske baggrund synes at afstedkomme en række – ifølge lovens og dennes formål – unyttige sidespring og en del spildtid, som ikke fører til nogen yderligere informationer om gerningsmanden. Det halvstrukturerede livsverdensinterview ville være anvendelig i sager,

⁴ På samme måde lader den afhøring, der er foretaget ved hjælp af det halvstrukturerede livsverdensinterview til at indeholde beskrivelser af indre fænomener hos vidnet, som ingen af de to andre metoder gjorde det muligt at iagttage.

hvor der søges et præcist indblik i vidnets livsverden, placeringer i rummet og personers handlinger.

Standardafhøringen kan konkluderende siges at være yderst effektiv inden for rammerne af vor undersøgelse. Den afhører, der afhører ved hjælp af standardafhøringen, formår at fremskaffe den nødvendige information for, at sagen kan opklares hurtigt og effektivt.

Litteratur

- Christianson, Sven-Åke m.fl.: *Avancerad förörs- och intervjumetodik*, Natur och kultur, 1998.
- Geiselman, Edward R. og Fisher, Ronald P.: *Ten years of cognitive interviewing*; I: Payne, David G. (red.) og Conrad, Frederick G. (red.): *Intersections in basic and applied memory research*, Lawrence Erlbaum, 1997.
- Granhag, Pär Anders, *Vititnesspsykologi*, Studentlitteratur, 10. oplag, 2005 (2001),
- Kvale, Steinar: *Interview – en introduktion til det kvalitative forskningsinterview*, Hans Reitzel, 11. oplag, 2004 (1997).
- Polititeori 4*, 2005.
- Gammeltoft-Hansen, Hans, *Eva Smith: Vidnetsbeviset*, Ugeskrift for retsvæsen, årgang 121, nr. 6, 1987.
- Jakobsen, K. Kepinska, *Fordrag i Foreningen for unge kriminologer (FYK) 1. Marts 2005*, Transskriptionen kan imidlertid ikke offentliggøres, da materialet indeholder fortrolige oplysninger.